

BEATA WIĄCEK
Agencja Rynku Rolnego

PRZYKŁADY FUNKCJONOWANIA GRUP PRODUCENTÓW ROLNYCH

1. Wstęp

W ostatnich latach wiele mówi się na temat grup producenckich, wskazując na ich zalety i rolę, jaką mogą pełnić w przebudowie rolnictwa polskiego. Głównym celem powstawania grup producenckich jest wzmocnienie konkurencyjności rolników i umożliwienie im łatwiejszego funkcjonowania w otoczeniu gospodarki rynkowej. Mimo, że wiele mówi się na ten temat, to ciągle rozwój grup producenckich jest niedostateczny, a uregulowania prawne w tym zakresie trwały do-
syć długo.

Mając na uwadze aktualność i ważność tematyki w artykule omówiono przykłady funkcjonowania grup producentów rolnych, aby wskazać możliwości ich różnokierunkowego działania i to niezależnie od branży, czy regionu.

2. Formy prawne grup producenckich

Grupa producencka to organizacja powstająca z inicjatywy rolników.

Polskie prawo przewiduje różne formy prawne zrzeszania się producentów, takie jak: zrzeszenia, stowarzyszenia, spółdzielnie oraz spółki prawa handlowego. Poszczególne formy funkcjonują na podstawie odrębnych uregulowań ustawowych.

Tabela nr 1 przedstawia porównanie form prawnych przyjmowanych przez organizujących się producentów.

Przedstawione grupy producenckie mają różne formy prawne, zakres działania, wewnętrzne powiązania, branże itp.

Tabela 1

Porównanie różnych form prawnych utworzenia grup producenckich

Wyszczególnienie	Spółdzielnia	Spółka z o.o.	Zrzeszenie	Stowarzyszenie
Podstawa prawna	Ustawa z dn. 16.09.1982 r. Prawo Spółdz.	Rozporządzenie z dn. 27.06.1934 r. Kodeks handlowy	Ustawa z dn.8.10.1982 r. o spo- leczno-zawodowych organiza- cjach rolników	Ustawa z dn. 7.04.1989 r. Prawo o stowarzyszeniach
Charakter organizacji	Gospodarzy ale również społ.	Gospodarczy	Spoleczno-zawodowy, ale też gospodarzy	Spoleczny
Teren działania	Bez ograniczeń	Bez ograniczeń	Terytorium RP	Bez ograniczeń
Członkowie organizacji	Osoby fizyczne i prawne	Osoby fizyczne i prawne	Osoby fizyczne	Osoby fizyczne, prawne jako członkowie wspierający
Liczba członków założycieli	Co najmniej 10 osób fizycznych lub 3 osoby prawne, w przypadku RSP- 5 osób fizycznych	1 i więcej	Co najmniej 10 osób fizycz- nych, z których co najmniej 8 prowadzi gospodarstwo rolne jako jego właściciel, posiadacz bądź użytkownik	Co najmniej 15 osób fizycznych
Forma zaangażowania finansowego	Udział	Udział	Składki członkowskie	Składki członkowskie
Właściwy sąd rejestrowy	Sąd rejonowy gospodarczy	Sąd rejonowy gospodarczy	Sąd rejonowy gospodarczy	Sąd okręgowy, wydział cywilny

Źródło: [Producenckie 2000].

3. Charakterystyka działalności wybranych grup producenckich

W artykule zaprezentowano kilka grup producentów. Każda z tych grup charakteryzuje różnorodność działania, doświadczeń, planów, oczekiwań i ważnych do zrealizowania spraw.

Zrzeszenie Producentów Rolnych Warzyw i Owoców Elbląskie powstało w 1996 r. Od początku działalności planuje produkcję w gospodarstwach członków zgodnie z potrzebami rynków. Zarząd Zrzeszenia jesienią zbiera propozycje produkcyjne od producentów i zestawia je z planem sprzedaży spółki Makler w Elblągu. Umowy zawierane są tylko na takie wielkości, na które jest zbyt. Jeśli członek zgłasza większe możliwości produkcyjne, otrzymuje propozycję uprawy gatunków, w których w produkcji występują niedobory. Obecnie produkty członków sprzedawane są w kilku supermarketach. Zrzeszenie zawarło również umowy z przetwórcami. Zrzeszenie chce być konkurencyjne pod względem jakości i produkuje warzywa i owoce wysokiej jakości. Wymagania jakościowe stawia odbiorca i do nich Zrzeszenie dopasowuje produkcję. Kontrola jakości odbywa się u producentów i w czasie dostawy towarów od odbiorców.

Producenci uczestniczą w szkoleniach, uprawiają tylko odmiany, które zaleca doradca do spraw upraw i jakości. Ta grupa producentów owoców i warzyw chce się rozwijać i być konkurencyjna na rynku unijnym, wystąpiła z wnioskiem do wojewody o wstępne jej uznanie.

W 1996 r. powstało **Zrzeszenie Producentów Owoców i Warzyw Sad-Pol w Polubiczach**. Zrzesza 31 producentów. W 2003 r. powierzchnia upraw owoców i warzyw wynosiła ponad 326 ha. Główne produkty to jabłka i pomidory. Produkty członków Zrzeszenia trafiają na rynek i do przetwórstwa (pomidory, jabłka, porzeczki czarne). Uprawy prowadzone są zgodnie z zasadami IPO. Zrzeszenie otrzymało decyzję wojewody o wstępnym uznaniu w kategorii owoce i warzywa. Problemem Zrzeszenia jest „brak chętnych do podpisywania długoterminowych kontraktów sprzedaży, szczególnie owoców. Znacznie lepiej jest w przypadku pomidorów; podpisaliśmy już kontrakty z uznanymi przetwórcami” [Boguta 2004].

W 2003 roku została zarejestrowana **Mazowiecka Spółdzielnia Producentów Owoców i Warzyw „Centrum” w Warce**. Spółdzielnia zrzesza kilkuset członków zorganizowanych w grupach członkowskich. Początkowo prowadzono handel owocami miękkimi, czereśnią, wiśnią, owoce sprzedawano na rynek, za granicę i do przetwórstwa. Od 2003 roku rozpoczął się handel najważniejszym produktem Spółdzielni – jabłkami. Główny cel Spółdzielni to zdobycie rynków zagranicznych (wschodnich i zachodnich). Spółdzielnia chce bezpośrednio handlować z partnerami z zagranicy bez pośredników. Dla Spółdzielni ważnym zadaniem jest planowanie produkcji w gospodarstwach członków i dostosowanie jej do wymagań rynku, dlatego muszą wprowadzić nasadzenia uwzględniające gatunki i odmiany

poszukiwane przez odbiorców, wprowadzenie systemu ISO i UREPGAP w gospodarstwach członków.

Spółdzielnia przygotowuje się do wystąpienia do wojewody z wnioskiem o wstępne uznanie i jako wstępnie uznana grupa ma szansę uzyskiwać pomoc w ramach wspólnej organizacji rynku owoców i warzyw, a jako uznana organizacja producentów osiągnie znaczne kwoty dopłat do funduszu operacyjnego.

Spółka **Rajpol** w Wólce Łęczeszyckiej oficjalnie została zawiązana w 2002 r. i liczy obecnie 12 członków. Nieformalna współpraca rozpoczęła się 12 lat wcześniej i liczyła 4 członków. W październiku 2002 roku Spółka uzyskała decyzję wojewody mazowieckiego o wpisie do rejestru grup producentów rolnych i korzysta z pomocy dla grup producentów rolnych. Obecnie przygotowuje wniosek o wstępne uznanie już na mocy prawa UE. Spółka skupia się na podjęciu działań w celu poprawy planowania produkcji i jej jakości i wprowadzenie systemu EUREPGAP w gospodarstwach członków. W przyszłości chce wystąpić z inicjatywą utworzenia z kilkoma innymi grupami producentów owoców i warzyw z regionu grójeckiego, utworzenie wspólnego biura handlowego, którego celem byłaby obsługa dużych kontraktów oraz stworzenie i promowanie wspólnego znaku handlowego. Rajpol jest inicjatorem utworzenia związku grup – „Nie wystarcza zrzeszenie gospodarstw; współpracować ze sobą muszą grupy” [Boguta 2004].

Związek Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej w Koninie konsekwentnie realizuje cel poprawy jakości produkowanych świń. W 1993 roku rozpoczęli od wspólnego zakupu pasz i środków do produkcji. Od razu zajęli się też sprzedażą wyprodukowanych tuczników. Wymogiem czasu stała się produkcja świń o wysokiej jakości, dlatego starali się współpracować z firmami, które cenią jakość. Grupa działała w oparciu o statut Związku Hodowców Trzody Chlewnej, który umożliwia podjęcie działalności gospodarczej [Bujoczek 2000]. Założeniem wspólnego działania było uzyskanie wyższej zapłaty za produkowane świnię z tytułu lepszej jakości. Do grupy mogli przystąpić rolnicy, którzy byli gotowi sprzedawać swoje świnię według klasyfikacji poubojowej. Początkowo grupa liczyła 70 hodowców i producentów świń. W 2000 roku liczba producentów świń, o produkcji powyżej 50 sztuk w roku, wzrosła do 150. Mięśność u produkowanych tuczników jest coraz lepsza.

Przykładem Zrzeszenia, które przygotowało i obecnie realizuje program operacyjny jest **Zrzeszenie Plantatorów Owoców i Warzyw** w Łowiczu. W kraju jest jedną z ośmiu uznanych organizacji producentów owoców i warzyw. Zrzeszenie może korzystać z pomocy przewidzianej w prawie UE dla uznanych organizacji producentów. W 2004 r. zrzeszenie to uzyskało wpis do rejestru grup uznanych, potwierdzony na mocy prawa UE decyzją wojewody łódzkiego. Po uzyskaniu wpisu do rejestru, ustalono warunki sprzedaży pomidorów. W styczniu 2005 r. zrzeszenie otrzymało decyzję o przyznaniu dopłaty pomidorowej. W ramach re-

alizowanego programu operacyjnego planuje uzyskanie w ciągu dwóch lat certyfikatu integrowanej produkcji warzyw przez wszystkich członków, poprawę ochrony środowiska, wspólny zakup i użytkowanie specjalistycznych narzędzi.

Niezmiernie ciekawym przykładem działalności rolniczej jest **Zrzeszenie Producentów Zbóż i Rzepaku „ROLA”** w Człuchowie. W 1999 roku 15 rolników z województwa pomorskiego, zachodniopomorskiego, kujawsko-pomorskiego i wielkopolskiego postanowiło zrzeszyć się celem zorganizowania produkcji zbóż oraz przejęcia elewatora w Człuchowie. Zrzeszenie zarejestrowano w lipcu 1999 roku. Łączna powierzchnia upraw członków Zrzeszenia, z których większość stanowią dzierżawcy wynosi około 15 000 hektarów. Celem działalności Zrzeszenia jest zorganizowanie się na rynku zbożowym, skupowanie zbóż konsumpcyjnych i paszowych, udział w skupie interwencyjnym oraz w przechowywaniu rezerw państwowych.

4. Podsumowanie

Podsumowując wyodrębnić można zalety i korzyści działania opisanych grup producentów rolnych:

1. Korzystniejsze warunki transakcji i wyższe ceny zbytu od tych, które mogą zostać wynegocjowane samodzielnie przez producentów.
2. Wzrost dochodowości z uzyskanej marży pośredniej poprzez eliminowanie do jak najmniejszego udziału pośrednictwa handlowego.
3. Stworzenie możliwości tańszego nabycia środków produkcji oraz osiągnięcie korzystniejszych warunków płatności i dostaw w wyniku dokonywania zakupów w ilościach hurtowych.
4. Umożliwienie operowania na rynku giełdowym, rynkach hurtowych oraz dostaw do sieci (np. supermarketów).
5. Zawieranie długotrwałych kontraktów na dogodnych warunkach z odbiorcami produktów co gwarantuje pewność zbytu.
6. Dostęp do informacji rynkowej i mniejsze koszty jej uzyskania oraz możliwość korzystniejszego rozpoznania rynku.
7. Lepsze przystosowanie produkcji do warunków i potrzeb odbiorców i konsumentów.
8. Mniejsze koszty inwestycji i duża możliwość zgromadzenia niezbędnego kapitału.
9. W związku z połączeniem kapitałów grup producentów możliwość realizacji wspólnych inwestycji, zwiększenia jakości i wartość oferowanych produktów. Do tych inwestycji zaliczymy np. zakup magazynów, maszyn do sortowania, czyszczenia lub pakowania, wykreowanie marki produktu, strategii rynkowej [Wasilewska 2005].

10. Oszczędności czasu przeznaczanego na zaopatrzenie i zbytnie. Grupy producentów mogą posiadać wspólnego agenta marketingowego i są zobligowane do pokrycia kosztów jego zatrudnienia.
11. Wykorzystanie w całości potencjału produkcyjnego wraz z doświadczeniem stowarzyszonych producentów.
12. Wzrost przychodów finansowych to główny miernik korzyści z członkostwa producentów w grupie. Grupy współpracują z odbiorcami przygotowanymi do zapłaty wyższej ceny za produkty o określonych standardach jakości, ilości i gwarantującymi solidność odbioru.

Producentom brakuje głównie pieniędzy na rozpoczęcie działalności, a ustawa nie rozwikłała do chwili obecnej tego problemu, ponieważ konieczne jest posiadanie własnego kapitału na początek działań.

Kolejny problem to nieumiejętność współpracy. Polskim rolnikom nie łatwo jest zorganizować się, nie są w stanie zastosować np. takich samych technologii produkcji by wyprodukować jednolity produkt.

Oprócz tego nie uformował się dotychczas rynek dla grup producenckich. Brakuje również liderów grup, specjalistów w dziedzinie produkcji prowadzonej przez grupę, posiadających wiedzę dotyczącą zasad gospodarki wolnorynkowej, umiających dobrze wykorzystywać koniunkturę i potrafiących inicjować działania grupy.

LITERATURA

1. Boguta W. (2005): Łowickie zrzeszenie. „Owoce, Warzywa, Kwiaty”, nr 17-18, 8-9.
2. Boguta W. (2004): W drodze do sukcesu. „Owoce, Warzywa, Kwiaty”, nr 4, 4.
3. Bujoczek K. (2000): Siła w dużej grupie. „Top Agrar Polska- Magazyn Nowoczesnego Rolnictwa”, nr 4, 150.
4. Chotkowski J. (2000): Zespoły producentów ziemniaków. „Wieś Jutra”, nr 3, 3.
5. Domagalska E., Siekierzyńska B. (2000), Grupy producentów zbóż w Polsce. „Wieś Jutra”, nr 6, 21.
6. Nowak R. (2001): Szanse rozwoju grup producenckich w Polsce. „Hasło Ogrodnicze”, nr 11, 18.
7. Producentkie grupy marketingowe. Praktyczny przewodnik na temat tworzenia i rozwoju grup w Polsce. Wrocław 2000.
8. Wasilewska S. (2005): Grupy producentów rolnych (cz. I). „Wiadomości Rolnicze”, nr 16, 16.
9. Ustawa z 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze. Dz. U. z 1982 r., nr 30, poz. 210.
10. Ustawa z dnia 8 października 1982 r. o społeczno-zawodowych organizacjach rolników, Dz. U. z 1982 r. Nr 32, poz. 217.
11. Ustawa z 7 kwietnia 1989 r. Prawo o Stowarzyszeniach Dz. U. z 1989 r., Nr 20, poz. 104.
12. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach. Dz. U. z 2000 r., Nr 88, poz. 983.
13. Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej – z dn. 2 lipca 2004 r. Dz. U. 2004, Nr 173, poz. 1807.